

Jakob naar Laban

Periodethema: Jakob
Genesis 28 en 29: 1-30

a. Jakob vlucht (Gen. 28)

UITLEG VAN DE TEKST

In vers 1 laat Izak Jakob bij zich komen. Opnieuw zegent hij zijn jongste zoon. Nu niet meer bedrogen in zijn onwetendheid, maar heel bewust. Blijkbaar is hij er nu van doordrongen dat dit Gods wil is (zie ook bijvoorbeeld Gen. 25: 23). Indringend waarschuwt hij Jakob om niet met een Kanaänitische vrouw te trouwen (vers 1). Hij moet een vrouw zoeken uit de familie van Rebekka in Paddan-Aram, ten noordoosten van Kanaän (vers 2). Overigens: het zegt heel wat over Izaks liefde en waardering voor Rebekka dat hij wil dat Jakob met een vrouw uit haar familie zal trouwen! Als Izak Jakob zegent, geeft hij hem de zegen van Abraham, dat wil zeggen de volle eerstgeboortezegen. De Heere zal Jakob een talrijk nageslacht geven; ook zal het beloofde land van hem en zijn kinderen zijn; ondertussen is het hart van de zegen van Abraham de Messiaanse belofte (vers 3 en 4; zie ook vers 14). Zo stuurt Izak Jakob weg naar Laban in Paddan-Aram (vers 5). Ondertussen merken we dat ook Ezau niet ongevoelig is voor wat zijn vader en moeder van hem vinden. Uit hun woorden tot Jakob kan hij (opnieuw) opmaken hoe erg zij zijn huwelijken met zijn heidense vrouwen vinden. Nu hij ziet dat Jakob wel naar zijn ouders luistert, wil ook hij zijn goede wil tonen. Hij gaat naar de familie van Ismaël, de zoon van zijn opa Abraham. De vrouw die hij daar vindt, geeft hij de ereplaats in zijn gezin, boven de Kanaänitische vrouwen waarmee hij al was getrouwd (vers 6-9). Het is voor Jakob een lange reis van Berseba (ten westen van de Dode Zee) naar Haran: meer dan 1000 kilometer (vers 10).

Een van de eerste dagen (misschien de eerste dag) heeft hij na zonsondergang de plaats bereikt die later Bethel genoemd zal worden (ongeveer 80 kilometer ten noordoosten van Berseba). Daar zoekt hij een plekje om te kunnen slapen. Een steen dient als zijn kussen (vers 11). Die nacht geeft God hem een droom. Jakob ziet een ladder die tot aan de hemel reikt. Hierbij moeten we meer denken aan een hemelhoge trap met treden dan aan een ladder met sporten. Via deze trap klimmen Gods engelen naar boven en dalen zij af naar beneden. Zo overbrugt God Zelf de afstand tussen hemel en aarde (vers 12). Bovenaan de trap staat de HEERE. Hij maakt Zich bekend met Zijn verbondsnaam HEERE (Jahweh). Hij is de God van Jakobs voorgeslacht, van Abraham en Izak. De HEERE Zelf bevestigt de zegen die Izak aan Jakob gegeven heeft. Hij zal het land waaruit Jakob nu moet vluchten geven aan hem en aan zijn nageslacht (vers 13). Zijn nageslacht zal net zo talrijk worden als het stof van de aarde. Naar alle kanten toe zullen zij 'uitbreken' in menigte, met andere woorden: niets en niemand zal hun groei kunnen tegenhouden. Dan hoort Jakob het belangrijkste: in hem en in zijn nageslacht zullen alle geslachten (volkeren) der aarde gezegend worden. Dat wil zeggen: in de beloofde Zoon, de Heere Jezus Christus (overigens: juist dit deel van de zegen van Abraham had Izak niet genoemd! Zie Gen. 28: 3-4 in vergelijking met Gen. 12: 2-3 en 22: 18). Ook belooft de HEERE dat Hij met Jakob zal zijn en dat Hij hem zal beschermen, overal waarheen hij gaat. Hij zal ook zorgen dat Jakob weer terug zal komen in het beloofde land. Hij garandeert Jakob dat Hij zal doen wat Hij heeft gesproken (vers 15). Als Jakob wakker wordt, realiseert hij zich pas wat hij de afgelopen nacht heeft gehoord en gezien. De schrik slaat hem om het hart.

Deze plaats is een heilige plaats, want hier heeft de HEERE Zich geopenbaard. Deze plaats is een huis van God, een poort naar de hemel. Zo noemt Jakob deze plaats ook: Bethel, dat wil zeggen huis van God. Van de steen waarop zijn hoofd heeft gelegen, maakt hij een gedenkteken. Dit kleine monument overgiet hij met olie (vers 16-19). Plechtig legt hij hier een gelofte aan de Heere af. Als de Heere zal hebben gedaan wat Hij heeft beloofd (dat wil zeggen met betrekking tot zijn bescherming onderweg en zijn behouden terugkomst), dan zal hij de HEERE dienen. Ook belooft hij dat hij de Heere in Bethel zal eren (zie hiervoor Gen. 35: 1-15) en dat hij Hem de tienden terug zal geven van alles wat hij uit Gods hand ontvangen zal (vers 20-22).

TER OVERWEGING

Jakob heeft de eerstgeboortezegen door middel van slimheid (zie Gen. 25: 29-34) en bedrog (zie Gen. 27) verkregen, in plaats van te vertrouwen op de Heere en Zijn belofte (zie Gen. 25: 23). Toch rekent de Heere niet met Jakob af om zijn zonden. In Bethel wil Hij Zijn rijke beloften zelfs op een bijzondere wijze bevestigen. Wat is de Heere goed! Gods liefde is altijd onverdiende zondaarsliefde die van één kant komt! Ondertussen leert de Heere Jakob door schade en schande heen, hoe dwaas het is om te vertrouwen op zichzelf en op zijn eigen slimme plannetjes. Jakob moet leren de Heere op Zijn Woord te vertrouwen. Dat moeten ook wij en de kinderen leren, door Zijn Woord en Heilige Geest. 'Vest op prinsen geen betrouwen, waar men nimmer heil bij vindt. Zoudt g' uw hoop op mensen bouwen? ... Zalig hij die in dit leven Jakobs God ter hulpe heeft. Hij die door de nood gedreven, zich tot Hem om troost begeeft. Die zijn hoop in 't hach'lijkst lot vestigt op de HEER' zijn God' (Psalm 146: 2 en 3 berijmd). Wat is de Heere het waard dat Hij op Zijn Woord geloofd, gehoorzaamd en gediend wordt!

b. Jakob bij Laban (Gen. 29: 1-30)

UITLEG VAN DE TEKST

Meer dan duizend kilometer heeft Jakob gereisd als hij in de buurt komt van de plaats waar de familie van zijn moeder woont. We treffen hem aan bij een waterput, ergens in het veld. Deze put is een verzamelpunt voor alle kudden uit de omtrek. Hier ziet Jakob drie kudden schapen met hun herders. Zij wachten totdat ook de andere herders zijn gekomen. Pas als iedereen er is, wentelen zij met elkaar de grote steen die de put bedekt weg. Vervolgens geeft men de schapen te drinken. Voordat men weer weggaat, wordt de grote steen weer terugggelegd op de put (vers 1-3). Hartelijk groet Jakob de herders bij de put. Op zijn vraag hoort hij

dat zij afkomstig zijn uit Haran, de plaats waarheen hij op reis is (vers 4). Meteen vraagt Jakob hun of zij zijn oom Laban kennen. Dat blijkt zo te zijn (vers 5). Op het moment dat Jakob te horen krijgt dat zijn oom het goed maakt, ziet een van hen Labans dochter Rachel in de verte naderen met de schapen van haar vader (vers 6). Ondertussen laat Jakob merken dat hij niet begrijpt waarom men rustig op elkaar blijft wachten totdat iedereen er is. Het is immers nog midden op de dag. Het is nu nog geen tijd om op te houden met het weiden van de kudden en naar huis te gaan. Waarom geeft men de schapen die er al zijn nog niet te drinken? Dan kunnen ze nog mooi enige tijd te grazen krijgen (vers 7). De mannen antwoorden dat zij de schapen pas water kunnen geven als iedereen er is. Eerder wordt de steen niet van de put weggerold. De reden waarom men wacht tot iedereen er is, ligt waarschijnlijk niet zozeer in het gewicht van de steen (Jakob kreeg hem er immers ook wel af, zij het misschien met hulp van enkele anderen), maar in bepaalde gebruiken en tradities van die streek in die tijd (vers 8). Misschien kregen de rijkere of aanzienlijken voorrang bij het drinken van de kudden. Misschien waren er andere onderlinge afspraken. De mannen zijn nog met Jakob in gesprek als Rachel met haar kudde bij de put aankomt (vers 9). Haar verschijning roept diepe emoties op bij Jakob. Zonder zich nog om de plaatselijke gewoonten te bekommeren, neemt hij het initiatief om de steen van de put te wentelen. Eigenhandig geeft hij de schapen van Labans kudde te drinken (vers 10). Hij kust zijn nicht Rachel bij wijze van begroeting. Dan worden de emoties hem de baas. Nu hij aan het einde van zijn vluchtreis gekomen is, bij zijn familie is aangekomen en zijn nicht heeft gezien, begint hij te huilen van ontroering (vers 11). Dan wordt het tijd om aan Rachel bekend te maken wie hij is. In vers 12 staat dat hij een broer van Rachels vader Laban is. Met het woord 'broer' wordt hier bedoeld: naaste familie van haar vader, nauwe bloedverwant. Meteen gaat Rachel naar huis om het nieuws over Jakobs komst aan haar vader te vertellen (vers 12). Laban haast zich met zijn dochter om de zoon van zijn zus Rebekka op hartelijke wijze te begroeten. Dan moet Jakob meekomen, om alles te vertellen wat er is gebeurd en hoe hij hier in Haran is verzeild geraakt (vers 13). Als Laban het hele verhaal heeft gehoord, verzekert hij Jakob ervan dat hij hem als geliefde familie zal behandelen. Zo blijft Jakob een volle maand bij Laban wonen (vers 14). Na verloop van tijd beseft Laban dat hij met Jakob moet gaan praten over de toekomst. Hij heeft zijn neef enigszins leren kennen. Hij kan zijn hulp goed gebruiken. Het zou jammer zijn als Jakob binnenkort weer weg zal gaan. Misschien wil hij wel bij hem in dienst blijven. Dat hoeft natuurlijk niet voor niets.

Laat Jakob maar zeggen wat voor beloning hij verwacht. Ondertussen merken we dat Laban wel zo slim is, dat hij niet zelf een vorstelijk loon aanbiedt. Hij weet maar al te goed dat Jakob als vluchteling weinig keus heeft en dat hij zijn eisen niet al te hoog zal durven stellen (vers 15). Blijkbaar heeft Jakob er van tevoren al goed over nagedacht. Hij biedt zijn oom aan om zeven jaren lang voor hem te werken, als hij in ruil daarvoor mag trouwen met zijn jongste dochter Rachel. Die zeven jaren arbeid gelden dan als de bruidsschat die een bruidegom in die dagen moest geven aan de ouders van zijn toekomstige bruid. Zeven jaren is een lange tijd, maar Jakob heeft het er wel voor over. Met haar knappe verschijning heeft zij zijn hart veroverd (vers 16-18). Laban stemt met Jakobs voorstel in. Voor Jakobs gevoel vliegen de zeven lange jaren voorbij. Hij weet immers waarvoor hij het doet. Hij heeft Rachel lief (vers 20). Als de zeven jaren voorbij zijn, moet Jakob zijn oom eraan herinneren dat de afgesproken tijd vervuld is. Alsof Laban vergeten heeft wat de afspraak was... Maar Jakob wil niet langer wachten. Nu is het de afgesproken tijd. Wat verlangt hij ernaar om te trouwen met Rachel (vers 21). Laban organiseert de bruiloft. De hele omgeving wordt uitgenodigd voor de bruiloftsmaaltijd (vers 22). Overeenkomstig de plaatselijke traditie brengt de vader van de bruid zijn dochter 's avonds bij de bruidegom. Maar wat doet Laban nu? In plaats van Rachel brengt hij zijn oudste dochter Lea bij Jakob (vers 23). Omdat zij bedekt is met een sluier, kan Jakob haar gezicht niet zien. Pas de volgende morgen als het licht geworden is, merkt hij dat hij is bedrogen. Meteen gaat hij naar Laban toe om hem ter verantwoording te roepen over zijn bedrog (vers 24 en 25). Laban doet alsof hij zich van geen kwaad bewust is. Hij houdt het erop dat het niet gebruikelijk is een jongere dochter uit te huwelijken als er nog een oudere zuster ongetrouwd is (vers 26). Als dat al waar zou zijn, is het hem des te meer aan te rekenen dat hij dit niet eerder aan Jakob heeft verteld. Maar Laban heeft allang zijn plannetje klaar. Laat Jakob de vreugde van het huwelijksfeest niet bederven. Laban zal hem ook Rachel als vrouw geven, mits Jakob belooft nog zeven jaren voor hem te werken (vers 27). Veel keus heeft Jakob niet. Hij besluit te blijven. Hij trouwt nu ook met Rachel en blijft vervolgens nog zeven jaren bij Laban in Haran (vers 28-30). Het kwam in die tijd vaker voor dat een man met meerdere vrouwen trouwde. Toch is dat Gods bedoeling nooit geweest. Hij geeft een man één vrouw en een vrouw één man (zie bijvoorbeeld de instelling van het huwelijk in Gen. 1 en 2). Het huwelijksleven van Jakob illustreert maar al te zeer hoeveel ellende polygamie in een gezin veroorzaakt. Lea was niet zo knap als haar jongere zus Rachel, zie vers 17.

In ditzelfde vers staat dat Lea 'tedere' ogen had. Dit kan zowel betekenen: zwakke, gebrekkige ogen, als zachte, liefvallige ogen. Nadrukkelijk staat er in vers 30 dat Jakob meer van Rachel houdt dan van Lea. Wat moet dat moeilijk zijn geweest voor Lea. Maar de Heere ontfermt Zich over haar. Hij geeft Lea vier zonen, terwijl Hij ervoor zorgt dat Rachel onvruchtbaar blijft. Overigens: als we in vers 31 lezen dat Lea 'gehaat' was, hoeven we niet te denken aan ons woord haten waarmee we een hartgrondige afkeer bedoelen. Er wordt mee bedoeld dat Jakob Lea niet liefheeft zoals hij Rachel liefheeft. Jakob stelt Lea achter Rachel. In de namen die Lea haar kinderen geeft, horen we hoezeer zij verlangt naar de liefde van haar man. Ook getuigen deze namen ervan dat zij haar hoop vestigt op de HEERE (vers 32-35). De naam Ruben betekent: ziet een zoon. Zo maakt de Heere Lea de moeder van Jakobs eerstgeboren zoon. De naam Simeon betekent: verhooring, de HEERE hoort. De naam Levi betekent: hij die aanhangt, zich hecht. Uit Levi komt later het geslacht van de priesters en de Levieten die in de dienst des HEEREN staan. De naam Juda betekent: lof, prijs, nu zal ik de HEERE prijzen. Uit Juda wordt later de Heere Jezus geboren.

TER OVERWEGING

De HEERE doet wat Hij heeft beloofd (zie Gen. 29: 13-15). Onder Zijn beschermende hand en onder Zijn leiding komt Jakob veilig aan in Haran. Ook daar zorgt de Heere voor hem. Het gaat bij Laban niet altijd zoals Jakob het zou willen. Tijdens zijn bruiloft wordt hij op een slinkse wijze door zijn oom bedrogen. Nu moet hij zelf ondervinden wat het is om bedrogen te worden. Zie Gen. 25: 29-34 en Gen. 27, met name vers 35 en 36 voor Jakobs eigen list en bedrog. Rachel was wel een knappe verschijning, maar we lezen weinig van de vreze des Heeren in haar leven. Lea was lichamelijk mischien wat minder mooi, maar uit de namen die zij haar zonen geeft, blijkt dat zij haar hoop vestigt op de Heere. Daarin wordt zij niet beschaamd. Wijs de kinderen erop dat een hart dat de Heere liefheeft in Gods ogen veel meer waard is dan een mooi lichaam. Leer hen meer te letten op 'innerlijk schoon' dan op 'uiterlijk schoon'. 'God wederstaat de hovardigen, maar de nederigen geeft Hij genade' (1 Petr. 5: 5). Dat zien we terug in de wijze waarop de Heere omgaat met Rachel en Lea. Lea is bij haar man niet zo in tel, terwijl haar zus Jakobs liefste is. Maar de Heere ontfermt Zich op bijzondere wijze over Lea. Hij geeft haar vier zonen, terwijl Hij Rachels baarmoeder toesluit. De Heere maakt de geminachte Lea zelfs tot een van de moeders van Zijn beloofde eniggeboren Zoon! Het doet me denken aan de diepe verwondering van Maria over Gods onbegrijpelijke goedheid: 'mijn ziel maakt groot de Heere en mijn geest verheugt zich in God mijn Za-

ligmaker, omdat Hij de nederheid Zijner dienstmaagd heeft aangezien. Want zie, van nu aan zullen mij zalig spreken al de geslachten. Want grote dingen heeft aan mij gedaan Hij Die machtig is en heilig is Zijn Naam...' (Luk. 1: 46 ev).

GELOOFSLEER

Zie voor de onbegrijpelijke en opzoekende genade van God: Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 17. Voor Adam en Eva kunnen we in dit artikel ook Jakob lezen!